

Тема: Розвиток сільськогосподарських тварин

1. Фактори, які впливають на ріст і розвиток тварин.
2. Методи контролю росту і розвитку тварин.
3. Оцінка тварин за розвитком.

1. Процес індивідуального розвитку тварин обумовлений дією двох груп факторів: внутрішніх і зовнішніх, які мають однаково важливе значення, оскільки ріст і розвиток організму відбувається в умовах їх постійного спільної дії. Організм тварини є саморегулюючою системою, забезпечуючи взаємовідношення особини з навколишнім середовищем. У певні вікові періоди процес зростання тих чи інших частин тіла можна прискорити або сповільнити, використовуючи умови середовища. Але існують певні межі їх взаємодії, окреслені можливістю генотипу. Визначити частку впливу одного і того ж фактора в різних комбінаціях дуже важко, так як сила їхнього впливу змінюється залежно від ситуації.

До чинників, впливає на ріст і розвиток плода в пренатальному (ембріональний) онтогенезі, можна віднести: спадковість батьків, сезон осіменіння, якість сперми виробників, стан здоров'я, вгодованість, живу масу, розвиток і вік матері, стан статеві системи і величину плаценти, умови годівлі та утримання вагітної матері, залози внутрішньої секреції, кількість плодів, тривалість вагітності. У постнатальному (постембріональний) онтогенезі на ріст і розвиток тварин впливають: генотип, маса новонародженого, молочність матері, вік при відлученні, стать, здоров'я, умови годівлі й утримання, резистентність, тренування та ін. Вплив навколишнього середовища на розвиток зростаючого організму може бути настільки сильним, що відбудеться тимчасова затримка росту або диференціації.

1. Контроль за розвитком і ростом тварин здійснюється шляхом зважування і вимірювання. Систематичне зважування тварин дає змогу точно визначити масу тіла і приріст її за певний проміжок часу. Для контролю за ростом тварин їх зважують першого дня після народження, а потім у такі строки: велику рогату худобу і коней у віці – 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 18, 24 місяці; свиней – 1, 2, 4, 6, 9, 12, 18, 24 місяці; овець – 1, 4, 12, 24 місяці. Для менш точного визначення маси тварин, їх можуть зважувати рідше. Тварин, яким понад два роки, зважують 2 рази на рік (навесні, коли переводять на літнє табірне утримання, і восени, коли ставлять на стійлове утримання). Під час зважування і обмірювання жіночих особин важливо враховувати строки їх вагітності. Рекомендується зважувати їх не раніше, ніж через місяць після родів. Дійних корів (на другому-четвертому місяці після отелення) зважувати потрібно вранці до годівлі по закінченні ранкового доїння.

Результати зважування дають можливість визначити абсолютний і відносний приріст тварин.

Абсолютним приростом називають величину приросту живої маси організму за певний проміжок часу 15 (декаду, місяць, рік тощо). Його визначають як різницю між живою масою тварин вкінці і на початку облікового

періоду за формулою:

$A = (W1 - W0) : t$, де А – абсолютний приріст живої маси; W1 – маса тварин вкінці періоду; W0 – маса на початку періоду; t – тривалість періоду. Наприклад, якщо маса теляти на початку декади становить 45 кг, а вкінці 50 кг, то абсолютний приріст його живої маси за цю декаду дорівнює 5 кг (50 – 45), або 0,5 кг за добу [(50–45) : 10]. Абсолютний приріст – цілком задовільний показник швидкості росту. Його широко використовують на практиці для обліку росту і розвитку тварин.

Але за рівністю абсолютного приросту живої маси двох організмів ще не можна судити про інтенсивність їх росту. Менший з двох організмів з однаковою абсолютною швидкістю росту (однаковий добовий приріст живої маси) має більшу інтенсивність росту, бо його маса менша. Щоб дістати порівняльні дані про ступінь напруження росту різних організмів, приріст їх живої маси заведено виражати в процентах від загальної величини, тобто, визначати відносний приріст живої маси (В). Для цього використовують формулу:

$B = (W1 - W0) : W0 \times 100$. Наприклад, маса одного теляти при народженні становить 42 кг, а другого – 36 кг. У 30-денному віці маса першого збільшилася до 69, а другого – до 63 кг, тобто середньодобовий приріст її в обох телят був однаковий (900 г), а швидкість росту – різна. Відносний приріст першого теляти становить 64,3% – [(69–42) : 42 × 100], а другого 75% [(63–36) : 36 × 100]. Отже, друге теля росло відносно інтенсивніше, ніж перше.

Оцінка росту та розвитку тварин відбувається як на підставі даних окремих органів і тканин, так і в цілому всього організму. Так, інтенсивність росту і розвитку скелета у різних тварин відбувається неоднаково. Нерівномірність росту скелета в ембріональний та постембріональний періоди зумовлює і нерівномірність приросту промірів тіла. Для селекційної роботи треба знати середньодобові прирости порід, типів, які відображають характерні ознаки тварин. Від поставленої мети та кінцевих результатів молочної і м'ясної продуктивності у тварин їх розвиток та ріст запрограмований по-різному.

2. **Племінний облік** - визначення та внесення до інформаційних баз даних (автоматизованих систем документів з племінної справи) суб'єктами племінної справи у тваринництві даних про походження, продуктивність, тип та інші якості тварин з метою ведення племінної справи у тваринництві.

Бонітування - комплексна оцінка племінних та підконтрольних тварин за племінними та продуктивними якостями і типом тварин.

Велика рогата худоба

- Інструкція з бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід,
- Інструкція з ведення племінного обліку в молочному і молочно-м'ясному скотарстві та зразки форм племінного обліку в молочному і молочно-м'ясному скотарстві

- Інструкція з бонітування великої рогатої худоби м'ясних порід, Інструкція з ведення племінного обліку в м'ясному скотарстві та зразки форм племінного обліку в молочному і молочно-м'ясному скотарстві
- Інструкція із селекції бугаїв м'ясних порід
- Інструкція із селекції племінних бугаїв молочних і молочно-м'ясних порід

Коні

- Положення про централізований племінний облік у конярстві
- Інструкція з бонітування коней гуцульської породи
- Правила випробувань племінних коней рисистих, верхових і ваговозних порід на іподромах України
- Нормативно-правові акти щодо бонітування племінних коней і племінному обліку в конярстві

Свині

- Інструкція з бонітування свиней, Інструкція з ведення племінного обліку у свинарстві та зразки форм племінного обліку у свинарстві

Вівці

- Інструкція з бонітування овець, Інструкція з ведення племінного обліку у вівчарстві та зразки форм племінного обліку у вівчарстві

Кози

- Інструкція з бонітування кіз молочних порід, Інструкція з ведення племінного обліку в молочному козівництві та зразки форм племінного обліку

Птиця

- Інструкція з бонітування сільськогосподарської птиці, Інструкція з ведення племінного обліку в птахівництві та зразків форм племінного обліку в птахівництві

Хутрові звірі та кролі

- Інструкція з бонітування норок, лисиць, песців, тхорів, снотовидних собак, нутрій кліткового розведення, Інструкція з бонітування кролів та Інструкція з ведення племінного обліку в звірівництві та кролівництві

Загальні документи

- Порядок визначення племінної цінності плідників за походженням, власною продуктивністю, якістю потомства та проведення випробування плідників за якістю потомства та Порядок визначення уповноважених установ (організацій) та селекційних центрів
- Положення про породовипробування у тваринництві
- Положення про сертифікат племінних (генетичних) ресурсів
- Положення щодо проведення апробації та реєстрації селекційних досягнень у тваринництві

- Інструкція з оцінки якості молока корів, овець та кіз у племінному тваринництві